

Mi lesz ebből?

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 28. szám, 2020. július 10.

Rosszul fogalmazott Kásler Miklós, amikor azzal bízta meg a PIM főigazgatóját, Demeter Szilárdot, hogy miniszteri biztosként *„koordinálja a magyar könnyűzene, valamint a kortárs magyar popkultúra megújítását és társadalmiasítását”*.

A popkultúrán nincs mit „társadalmiasítani”, hiszen annak a nevében is benne van, hogy „populáris”, vagyis hogy a nép, a társadalom a használója. Mivel azonban a fennálló hatalom erősen vonzódik az ideológiákhoz, okkal feltételezhetjük, hogy a miniszter is inkább azt akarhatta mondani: a főigazgató legyen szíves az *eszmét társadalmiasítani*, vagyis közelebb vinni a néphez, ez alkalommal a popkultúrán keresztül.

De vajon kivitelezhető lehetne-e ebben az immár pontosabban megfogalmazott formájában ez a program?

A történelem tanúsága szerint még így sem lenne megvalósítható.

Kétségtelen, hogy a nagy, voluntarista elődök az ötvenes években már megpróbálkoztak ezzel, és ők is célul tűzték ki, hogy a könnyűzene legyen az általuk preferált eszme szolgálólánya. Ráadásul ezt nagyon hasonló indítással tették. Hogy csak néhány példát említsek: ők is hangoztatták, hogy a nemzeti jelleg önérték, ezért *„a tánczene legyen tartalmában szocialista, formájában népi”* (a tartalom „szocialista” jellege bármikor felcserélhető a „keresztény”-re). Továbbá, hogy ami Nyugatról jön, az mind *„kozmetopolita kultúrszemét”*, amellyel csupán *„az ellenséges, nyugati világ érdekeinek művészé álcázott közvetítői támadnak minket”*. És még sorolhatnám. Csakhogy a szakma demoralizálásán túl semmit sem értek el. A művészi anyag mindig ellenáll az ideiglenesen fölötté tartózkodó hatalmi rendszereknek, és a tánczene átideologizálása is csupán a „közröhej” terén jelentett újdonságot. Amiről pedig egészen biztosan értesültek a mai politikusok is. De akkor mégis miért erőltetik?

Valójában az is csak a látszat, hogy ezt erőltetnék, láthatóan egészen más a céljuk. Erre utal, hogy a párhuzam épp az eszméhez való viszonyban bicsaklik meg. A Rákosi-rendszer kultúrpolitikusai még komolyan gondolták, hogy egy eszme érvényesítésén dolgoznak, és az adott eszmét is magukénak érezték. Az Orbán-rendszer minisztereinek és miniszteri biztosainak azonban az általuk deklarált eszméhez – esetünkben a kereszténységhez – nyilvánvalóan semmi közük, hiszen annak épp a lényegétől: a testvériség, a méltányosság és a karitás univerzalizmusától szoktak élesen elhatárolódni. Ők az eszmének csupán egy eltorzított, még vulgárisnak is csak nagy jóindulattal nevezhető változatát képviselik, amely szerint a kereszténység azért fontos, mert a turulus származás csodás mítosza mellett ez emelte a magyar nemzetet minden más nemzet fölé. Konkrétan az államalapításkor, amelyet a miniszterelnök általában is a magyarság specifikumának tekint. (*„Mi, magyarok egy nagy kultúraépítő és államszervező nemzet vagyunk”* – mondta a centenáriumi turuluszobor avatásán; Sátoraljaújhely, 2020. június 6.) A kereszténység emlegetése tehát részükről csupán taktikai elem: a témát a hatalmuk biztosításához használják fel. Kétségtelen, hogy ezzel a hétköznapi gyakorlat egy könnyen meglovagolható szegmensét emelték ki: a keresztény dogmákból adódó magatartásbeli szokások, regulák és üres formalitások bornírt világát. Azt, amelyben Pál apostol megmondta (kolosszéiakhoz írott levél), hogy milyen a keresztény család (*„Ti asszonyok, engedelmeskedjetelek férjeteeknek, ahogyan illik az Úrban. [...] Ti gyermekek, engedelmeskedjetelek szüleiteknek minden tekintetben, mert ez kedves az Úrban. [...] Ti szolgák, engedelmeskedjetelek minden tekintetben földi uraitoknak!”*), és amelyben minden további ebből következik. A lényeg, hogy aki bármiféle erőpozícióval is rendelkezik, és bármiféle hierarchiában mások fölött áll, azt a portástól a politikusig feltétel nélkül tisztelni kell. De általában is tisztelni kell a hierarchiát.

Az életben kizárólag úr és szolga, hatalmi ember és alattvaló áll egymással szemben, a családban ugyanúgy, ahogy a munkahelyen és a politikában. Ebből következően olyan, hogy „társadalom”, a maga ennél jóval gazdagabb viszonyaival nem is létezik. Az ilyen helyeken kizárólag különleges férfiak formálják a világ folyását („*Azt, hogy mégsem temetett alá minket a történelem, néhány kivételes államférfiúnak köszönhetjük*” – hangsúlyozta a miniszterelnök is, 2017. június 1-jén, Klebelsberg Kuno felújított otthonának átadásán). Mindezt azonban nem mondhatják ki, hiszen létkérdés, hogy a kormány fenntartsa a demokratikus működés látszatát, azzal pedig nem fér össze a despotizmus rendszerének nyílt képviselője. Ennek kijátszására valók az olyan üres szövegek, mint amilyen például a *társadalmiasítás* fogalma is. Amelyet most Kásler szintén azért vett elő, mert kellett egy hangzatos kifejezés a silány mondandó elfedésére. A silány mondandó pedig az, hogy most kezdjük el kitömní állami pénzekből és állami szervezettséggel a nekünk parírozó popzenészeket. Még külön kormánybiztost is kapnak, hogy az ő *koordinálásával* álljanak be a kormány mögé.

Igen ám, de attól, hogy a miniszter így elhibázta, és fölcserélte a „*mivel is kell mit tenni*” fogalmait, eleddig százak és százak vallottak kudarcot a mondata értelmezésével. Mert mit is kell tennie annak a zenésznek, aki komolyan veszi a programot, és jelentkezik, hogy szeretne *társadalmiasítani*? Honnan fogja tudni, hogy neki végül is nem egyéb a feladata, mint folytatni a „*Magyarország halszagú*” vagy a „*Kezeink összeérnek, talpaink egymásra lépnek...*” típusú szövegeket, mert pártideológiát kell belevinni a dalaiba? Hiszen eddig ilyesmivel az öregebbje sem találkozhatott. Az előző egypártrendszerben (ti. a kádárban) épp az ellenkezőjét kérték tőle – hogy ugyanis szíveskedjék mellőzni az aktív politizálást, és a popzenét lehetőleg tartsa meg a szórakoztatás keretei között. Most mit is várnak tőle? Igaz, reflektálva a „társadalmiasítás” fogalma körüli felajzottságra, a kormánybiztos később azt nyilatkozta, hogy ennek jegyében „*a tehetségkutatás rendszerét kellene kiszélesíteni, kiteljesíteni egész Kárpát-medencei méretre. (...) [E]gészen kis települések lakói számára is elérhetővé kell tenni, hogy tanulhassanak hangszert vagy könnyűzene-készítést*”. Emellett még az is cél, hogy a gyerekek *megtanuljanak kottát olvasni*, hogy a szerinte kihasználatlan művelődési házakban *próbatereként, illetve stúdióként is működő tereket alakítsanak ki, valamint építsenek fel „a szubzsánerekre egy rádiórendszert*”. („*Árnyékra vetődtek, akik engem kicsi Aczélnek neveztek*” – Demeter Szilárd a *Mandiner Podcastnek*, 2020. jún. 26.). Mindez azonban csak még zavarosabbá teszi a képet, hiszen a kottaolvasás eleve tananyag, a hangszertanítás fejlesztése, illetve a művelődési házak átalakítása nem egy miniszteri biztos kompetenciája, és amellett, hogy a rádióhálózatokat is másféle utakon szokták kiépíteni, ezek semmiképp sem az aktív zenélés terepei. A nyilatkozat tehát változatlanul adós marad „a könnyűzene társadalmiasítása” kifejezés értelmezésével, miközben a miniszteri biztos most már rendíthetetlenül ragaszkodik a használatához.

Félő tehát, hogy a zenészek félreértik a szerepüket, és egyszer csak valóban arra fognak pénzt kérni, hogy megújítsák a magyar popzenét. Ami viszont a miniszteri biztos számára lesz teljesen értelmezhetetlen: nem erre szerződött, és ettől a ponttól kezdve ki tudja, mi minden történhet még. Mindenesetre addig is, amíg ez kiderül, kaptunk még egy feladványt tőle: „*A könnyűzenében nem kell ennyi retorika*”. Hogy mennyivel is legyen kevesebb az „ennyi”, azt persze ismét nem tudtuk meg, de egy dologban biztosak lehetünk: a csökkentés igénye nem a programba beleölt közpénzre vonatkozik.